KIK TOETAB

Eesti Looduskaitse Seltsi festival-konverents „Saaremaa loodus ja kultuur: pärand, taastamine“

Eesti Looduskaitse Selts 60 ja Saaremaa looduskaitse 116

Eesti Looduskaitse Seltsi kokkutulek

Suure Töllu Puhkekülas Saaremaal, 18-19.07.2026

Päevakava

10.30 Festivali avamine Kalev Sepp, Eesti Looduskaitse Seltsi esimees, Eesti Maaülikooli professor
10.35 Saaremaa: kena lugu – Koit Voojärv, Saaremaa vallavolikogu esimees
10.50 Saaremaa biosfääri programm – Liina Tabri, Tallinna Tehnikaülikooli Kuressaare kolledži lektor
11.10 ELKS 1966 – 2026 – Kalev Sepp, Eesti Looduskaitse Seltsi esimees, Eesti Maaülikooli professor
11.30 Looduse taastamise määrus – Mart Kiis, Kliimaministeeriumi looduskaitse strateegia valdkonna juht

11.50 – 12.00 Paus

12.00 Loopealsed – Triin Reitalu, Tartu Ülikooli ajaloolise taimeökoloogia kaasprofessor
12.20 Muld ja mulladirektiiv – Priit Penu, Maaelu Teadmuskeskuse mullastiku valdkonna nõunik
12.40 Keskkonnaharidus: looduse märkamisest looduse hoidmiseni – Tiina Talvi, Viidumäe Looduskeskus MTÜ
13.00 Saaremaa pärandkultuur ja kultuuripärand – Ülo Tuulik, kirjanik
13.20 ELKS-i auliikme tunnustamine

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Eesti Looduskaitse Selts 1966-2026

Kalev Sepp, Eesti Looduskaitse Seltsi esimees

Eesti Looduskaitse Selts - algus

- **Asutati 4. novembril 1966 Tallinnas**, asutamiskoosolekul osales ligikaudu 130 delegaati kogu Eestist.
- Seltsi loomise ajendiks oli vajadus kujundada **rahvast ühendav looduskaitseliikumine**, mis täiendaks teadusasutuste tegevust ning tooks looduskaitse kogu ühiskonda.
- Esimeseks esimeheks valiti **Edgar Tõnurist**, seltsi sisuliseks eestvedajaks kujunes **Jaan Eilart**, kelle visioon sidus looduskaitse rahvuskultuuri ja maastikupärandi hoidmisega.
- Seltsi loomine sai võimalikuks tänu paljude **eestimeelsete** teadlaste, kultuuritegelaste ja riigijuhtide **koostööle** ning kujunes oluliseks sammuks Eesti kodanikuühiskonna arengus.
- Algusest peale oli ELKS-i eesmärk **käsitleda loodust ja kultuuri ühtse tervikuna**, edendada loodusharidust, maastikuhooldust ning ühiskonna keskkonnateadlikkus

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

ELKS-i asutajaliikmed –124 inimest

Ago Aaloe, Uku Alakivi, Arnold Aru, Ethel Brafman, Stanislav Davõdov, Jaan Eilart, Ferdinand Eisen, Erik Ellermaa, August Elvak, Leopold Ennosaar, Ilmar Epner, Endel Esko, Ivar Etverk, Harald Haberman, Heino Hansen, Olev Henno, Aira Hone (Kaal), Harri Jõgisalu, Eino Jürman, Fred Jüssi, Joann Kallas, Ferdinand Kallo, Leida Kangilaski, Ott Kangilaski, Hillar Kattai, Kallio Kildema, Hiie Kontor, Aleksander Krull, Ernst Krusten, Hans Kruus, Richard Kurvits, Herta Kuulpak, Kalju Kääri, Märt Laarman, Ellen Laidre, Evald Lall, Ants Lauter, Heljo Liivik, Raimond Linnamägi, Vello Linnamägi, Herman Lipp, Jüri Lott, Heino Luik, Eva Maaring, Eerik Maidre, Hillar Malt, August Mank, Hell Maran, Evald Martinson, Ann Marvet, Maie Mendik, Arnold Merihein, Linda Metsaorg, Antoni Mutt, Eda (Jagomägi) Muuga, Tea (Külm) Muuga, Ürgo Mürk, Endel Mändma, Orest Niinemäe, Feliks Nõmmsalu, Luule Org, Valdur Paakspuu, Harry Paal, Arvi Paidla, Mare Paidla, Eerik Pakosta, Ants Paluvits, Vodemar Panso, Juhan Parts, Ants Parve, Natalie Pentre, Enno Piir, Eino Pillikse, Linda Poots, Evi Prikk, Holger Pukk, Julius Põldmäe, Aksel Põldroo, Verner Põlts, Heiti Raid, Veljo Ranniku, Kaljo Rebassoo, Günther Reindorff, Eevi (Reissar) Viirsalu, Mari Reitalu, Jaan Remmel, Olav Renno, Heino Rohtla, Linda Rummo, Vello Rummo, Arnold Rüütel, Nils Sachris, August Sang, Kersti Sang, Henno Sepp, Rudolf Sirge, Juhan Smuul, Mihail Shturm, Olaf Shmeidt, Guido Talijärv, Leon Talisoo, Edgar Talvik, Laur Tamm. Heino Teder, Abro Teemusk, Julius Tehver, Maimo Tihane, Osvald Tooming, Veljo Tormis, Elo Tuglas, Friedebert Tuglas, Hans-Feliks Tullus, Edgar Tõnurist, Boris Usatenko, Debora Vaarandi, Oskar Valing, Uno Valk, Endel Varep, Harald Velner, Vello Viirsalu, Villem Voore, Riho Võhandu, Heino Väli, Harry Õiglane, August Örd. Austus kõigile!

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Eesti Looduskaitse Seltsi esimehed

- Edgar Tõnurist (1966–1981)
- Arnold Rüütel (1981–1988)
- Jaan Eilart (1988–1996)
- Arvo Iital (1996–1999)
- Juhan Telgmaa (1999–2013)
- Jaan Riis (2013–2017)
- Vootele Hansen (2017–2019)
- Toomas Tiivel (2019–2020)
- Kalev Sepp (2020–

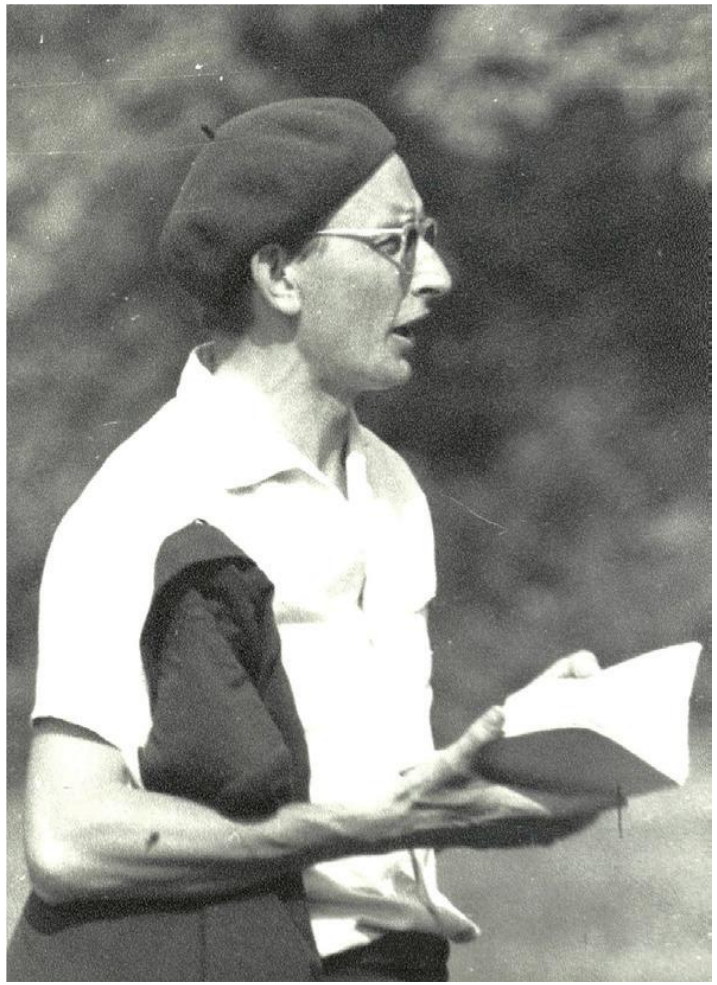

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Eesti Looduskaitse Seltsi liikmeskonna areng

- **1960. aastad – Seltsi sünd (1966)**
  Eesti Looduskaitse Selts asutati ca 124 asutajaliikme osalusel. Kujundati organisatsiooni põhiväärtused ning alustati piirkondlike osakondade loomist.
- **1970. aastad – Kiire kasv**
  Liikmeskond kasvas enam kui 7000 liikmeni, tegutses 31 osakonda ja 163 juriidilist liiget. Seltsist kujunes Eesti juhtiv looduskaitseliikumine
- **1980. aastad – Kuldaeg**
  ELKS saavutas oma ajaloo suurima ulatuse – üle 20 000 liikme, 52 osakonda ning üle 500 juriidilise liikme. Selts oli üks Eesti suurimaid vabatahtlikke organisatsioone.
- **1990. aastad – Muutuste aeg**
  Taasiseseisvumise järel liikmeskond vähenes, kuid säilis üleriigiline osakondade võrgustik, mille arv vähenes ning selts kohanes uue ühiskondliku rolliga.
- **2020. aastad,** 24 osakonda ca 1000 liiget, **127 auliiget**

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

ELKS – Eesti looduskaitse mõtteviisi kujundaja

Teadmiste ühiskonna kujundamine – loodusharidus

- Looduskaitse rahvaülikoolid, **25.**
- Üle **3000 koolitatud ekskursioonijuhi**, kes tutvustasid Eesti loodus- ja kultuuripärandit.
- Õpetajate suvekoolid.
- Looduse õpperadade arendamine.
- Kümned konverentsid ja teaduskohtumised.
- Raamatud, loodusväljaanded ja õppematerjalid.
- Looduskaitse muutmine teadlaste tegevusest kogu ühiskonda kaasavaks rahvaliikumiseks.

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

ELKS – uute ideede ja algatuste eestvedaja

Eesti looduskaitses juurutatud olulised käsitlused

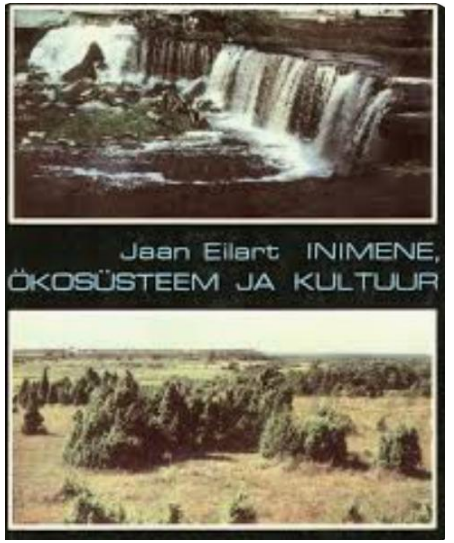

- **Maastikukultuuri ja –hoolduse edendamine** (looduse ja kultuuri kui lahutamatu terviku mõtestamine; pärandmaastike kaitse; mõisaparkide, alleede ja talumaastike väärtustamine; rahvusmaastike kontseptsiooni tutvustamine, Maastik kui **rahvuskultuuri kandja** ning identiteedi osa)
- **Keskkonnaharidus** (looduskaitse rahvaülikoolid, õpetajate koolitus, loodusradade loomine ja –matkad; kodu-uurimine; noorte kaasamine).
- **Rahvusvaheline mõõde** (Jaan Eilarti osalemine Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) peaassambleedel 1969-1984, New Delhi (1969), Christchurch (1981), IUCN Ida-Euroopa komitee tegevus Jaan Eilarti juhtimisel. Tallinna deklaratsioon

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

ELKS-i pärand Eesti ühiskonnale

Mõju, mis kestab tänaseni

Eesti looduskaitse areng

- Rahvusparkide ja kaitsealade idee toetamine ning avalikkuse kaasamine.
- Maastikuhoolduse põhimõtete kujundamine ja levitamine
- Looduse taastamise ja säästva arengu põhimõtete tutvustamine.

Eesti kultuur

- Looduskaitse ja kultuuripärandi ühendamine.
- Koostöö kirjanike, kunstnike, arhitektide ja heliloojatega.
- ELKS-i kunstikogu ja kultuurimälu hoidmine.

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

ELKS – Lahemaa rahvuspargi sünni ja arengu eestvedaja

Esimese rahvuspargi idee kujundamine

- **Jaan Eilart** oli üks Lahemaa rahvuspargi kontseptsiooni peamisi autoreid ja eestvedajaid.
- ELKS koondas teadlased, arhitektid, geograafid, metsandusteadlased ja kultuuritegelased ühise visiooni kujundamiseks (Fredi Tomps, Endel Varep, Edgar Tõnurist, Ülo Niisuke, Heino Teder jpt).
- Rahvusparki käsitleti algusest peale kui **looduse ja kultuuripärandi ühist kaitseala**, mis oli tollal maailmas uuenduslik lähenemine.
- Lahemaa rahvuspark moodustati **1. juunil 1971** ENSV Ministrite Nõukogu määrusega nr 300.er

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Rahvusvaheline Anton Hansen Tammsaare medal

- Medal algatati Eesti Looduskaitse Seltsi eestvedamisel **Tammsaare 100. sünniaastapäeva** tähistamisega 1978. aastal.
- Loomise idee lähtus Jaan Eilarti arusaamast, et **looduskaitse ja kultuur on lahutamatud**
- **Tunnustada isikuid**, kes olid aidanud kaasa looduse, kultuuripärandi ja humanistlike väärtuste edendamisele ning sümboliseerida **Eesti looduskaitse ja kultuuri lahutamatut seost.**
- Üks tuntumaid laureaate on **Carl XVI Gustaf.**

Tallinna deklaratsioon

- Tallinna deklaratsioon võeti vastu **1. juunil 1983** Rahvusvahelise Looduskaitseliidu **IUCN Ida-Euroopa komitee** istungjärgul ja rahvusvahelisel sümpoosionil „Kujutav kunst ja fotograafia looduskaitsehariduse vahendina“.
- **Tallinna deklaratsiooni üleskutse „Looduse ja kunstide ühtsus rahu nimel maailmas“**
- Looduskaitse ei saa tugineda ainult teaduslikele argumentidele – loodust hoidev ühiskond **vajab ka kultuuri, kunsti, emotsionaalset sidet ja vastutustunnet.**

ELKS-i pärand

- Eesti Looduskaitse Seltsi suurim saavutus ei ole rahvuspargi moodustamine, õpperadade loomine, hariduslikud ettevõtmised või maastikuhoolduse tunnustamine
- Seltsi suurim **pärand on uus mõtteviis** – arusaam, **et loodus, kultuuripärand, maastik, haridus ja kodanikuühiskond moodustavad ühtse terviku.**
- Sellest kujunes Eesti looduskaitse eripära ning see mõtteviis on mõjutanud ka rahvusvahelist looduskaitset.

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Seltsi kokkutulekud, KASSARI, 1967

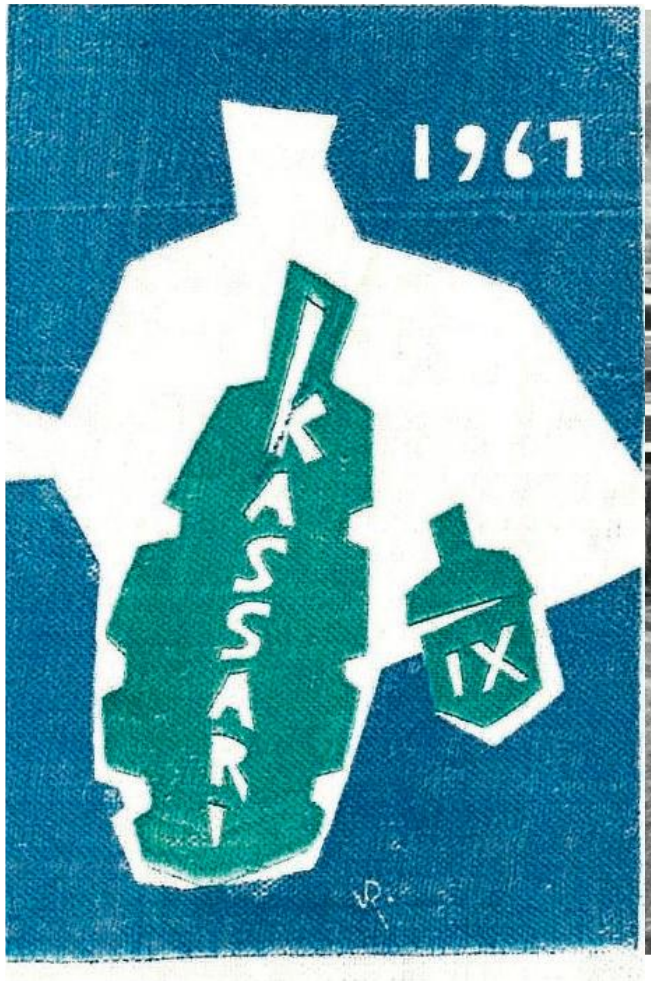

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Seltsi kokkutulekud, KASSARI, 1967

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Seltsi kokkutulekud… ikka presiidium lauaga

EESTI
LOODUSKAITSE
SELTS

Seltsi kokkutulekud...õppekäigud ja supijärjekorrad

EESTI
LOODUSKAITSE
SELTS

Seltsi kokkutulekud, telklinnakud, Aravete 1977

EESTI
LOODUSKAITSE
SELTS

Seltsi kokkutulekud…busside rivi

Busside rivi oli kokku surutuna lähestikku üle kahe kilomeetri, maksimaalselt on läbi aegade ühel kokkutulekul olnud 56 bussi ja 81 sõiduautot. Millisel, ei mäleta, sest Viktori andmed olen üles kirjutanud ilma aastaarvuta. Tema luges kokkutulekutel alati bussid ja autod üle. Pilt leitud ühe kausta vahelt, kus sellel polnud põhjust olla.

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Eesti Looduskaitse Seltsi kokkutulek ja kongress, Kurgjärve 2025. Valimised

Eesti Looduskaitse Seltsi juhatus:

- Kalev Sepp, juhatuse esimees
- Anne Nurgamaa, aseesimees
- Raul Savimaa, aseesimess
- Nadežda Tšerkašina
- Reet Viira
- Tiina Elvisto
- Kalle Suuroja
- Malle Peedel
- Helmut Hallemaa

Revisjonikomisjon

- Tiiu Saarist
- Heidi Sokko
- Tiiu Paloveer
- Alar Välba

Eesti Looduskaitse Seltsi toimkonnad 2026. aastal

- **Strateegia** (Raul Savimaa, Kalev Sepp). Kaasatud on olnud Leo Filippov, Irja Alakivi,…)
- **Kommunikatsioon** (Raul Savimaa, Reet Kristian, Anne Nurgamaa, Reet Viira, Nadežda Tšerkašina, Andres Tõnisson). **Infokirja** väljaandmine 5-6 numbrit aastas.
- **Metsandus** (Leo Filippov, Vello Keppart …)
- **Ajalugu** (Anne Nurgamaa, Tiiu Saarist, Jaak Jaaku, Andres Tõnisson), "Seltsi jäljed looduses", Kaardistada Seltsi poolt avatud mälestustahvlid/kivid ja istutatud puud, Kokkutulekute ajalugu (Tiiu Saarist)
- **Rahastus** (Kalev Sepp, Reet Kristian, Raul Savimaa). Leida seltsile täiendavat rahastust. projektid, sponsorid, sotsiaalne ettevõtlus…
- **Keskkonnaharidus ja noored** (Raul Savimaa…,)
- **Maastikuhooldus** (Helmut Hallemaa, Reet Viira)

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Kommunikatsiooni toimkond, 2025. aastal 5, 2026.a 2 numbrit

ISSN 2806-2841

Eesti Looduskaitse Seltsi

infokiri nr 2/2026

APRILL 2026

„Toonekurg". Nora Mäesti, Sõmeru Põhikooli Lasila õppekoht, 3. klass. Õpetaja Tiina Rumm.

Teemad infokirjas

- Taimi Parve
- Seltsi esimene kümme
- Looduskaitsjad ROHEringi õpitoas
- Kommunikatsioonist loodusega
- Haab – aasta puu 2026
- Piiritaja – aasta lind 2026
- Parim klassiruum on looduses
- Veebruar-aprill osakondades
- Kevade alguse tähistamine
- Tartu osakonna kevadpidu
- Kopraretk ja veenädala tähistamine Maardus
- Rapla loodusõhtu siilist
- Talvematk Manijale
- ELKS-i suvine kokkutulek

ISSN 2806-2841

Eesti Looduskaitse Seltsi

infokiri nr 1/2026

VEEBRUAR 2026

Marie Saar „Leevikesed pihlapuul". Rakvere Reaalkool

ISSN 2806-2841

Eesti Looduskaitse Seltsi

infokiri nr 5/2025

DETSEMBER 2025

„Linnud" – Keitlyn Toomesoo, Avinurme Gümnaasiumi 1. klass

Teemad infokirjas

- Eesti Looduskaitse Seltsi aastakonverents
- Ülemaailmne looduskaitsekongress 2025
- Konverents „Metsa Mõte"
- Saarepuu kunstis ja käsitöös
- Taevaskoja taastamine
- Kõrsa rabamatk
- Ekskursioon Tallinna loomaaias
- ELKS-i krookused
- Tartu osakonna Valgamaa reis
- Alatskivi matkarada
- Tagasi looduse ja iseenda juurde

ISSN 2806-2841

Eesti Looduskaitse Seltsi

infokiri nr 4/2024

SEPTEMBER 2024

Henri Põld „Oravad". Viitpliiatsid.

Teemad infokirjas

- Konverents ja kokkutulek 2024
- Eesti looduse päev
- Eesti elujõu II kongress
- Kogukond koduläheda loodust avastamas
- Keskkond ja kestlik areng
- Oru tammik
- Mulgi valla toonekured
- Liiva ja kruusa kaevandamisest Eestis

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

ELKS-i juubeliaasta tähistamine 2026. aastal

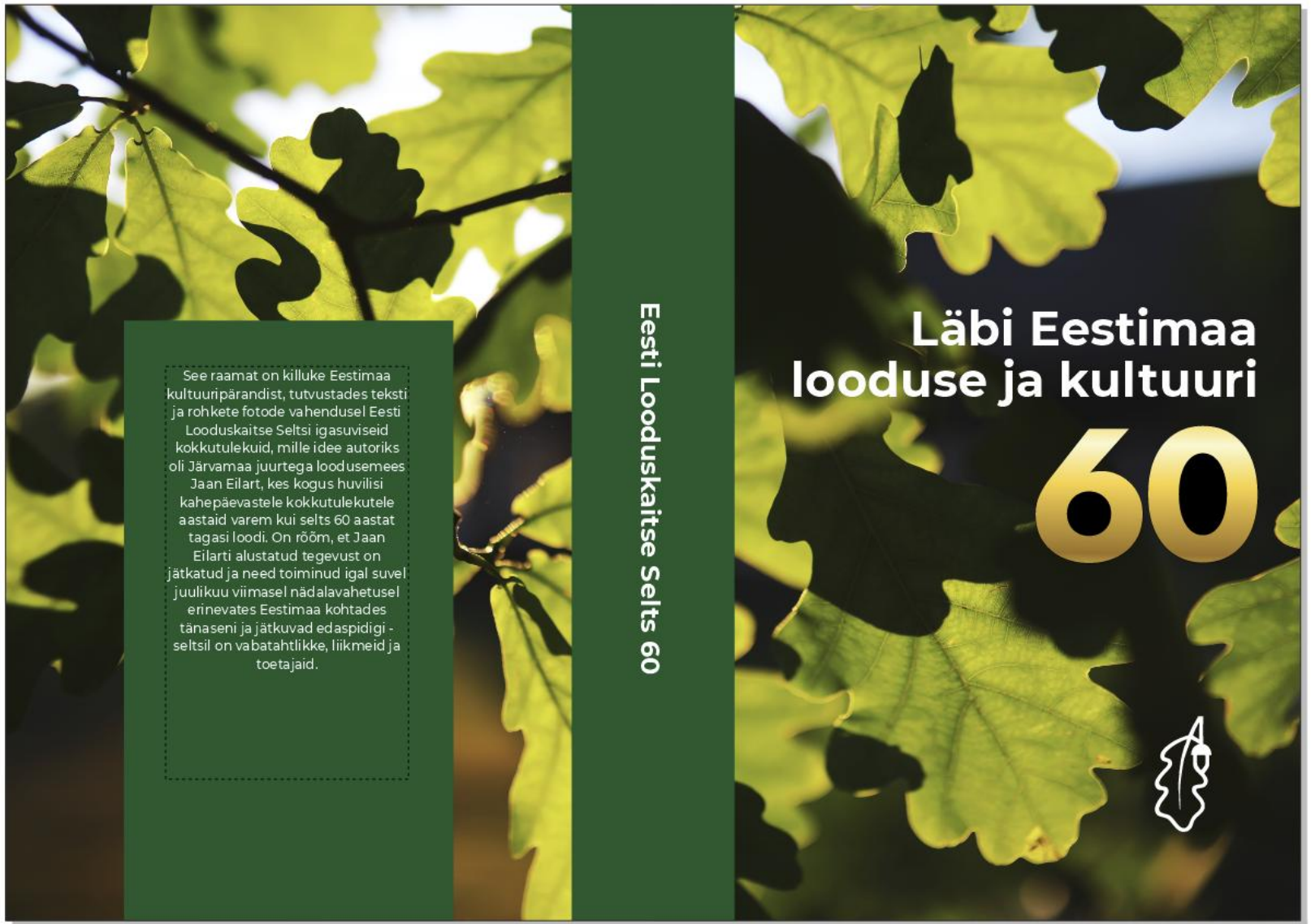

- Konverents Paides, 4. november 2026
- Raamat „Läbi Eestimaa looduse ja kultuuri, Eesti Looduskaitse Selts 60, Tiiu Saarist
- Koduleht ülevaade ELKS-i ajaloost ja tegemistest, Tallinna osakond

Seltsi raamatu ilmumist on võimalik toetada Hooandjas

TIIU SAARIST

Mida elult soovida? Hingerikkust!
Mis meid elus tiivustab? Lootus!
Jaan Eilart

Läbi Eestimaa looduse ja kultuuri

Eesti Looduskaitse Seltsi vabariiklikud kokkutulekud
Eestimaa kaunites paikades

60

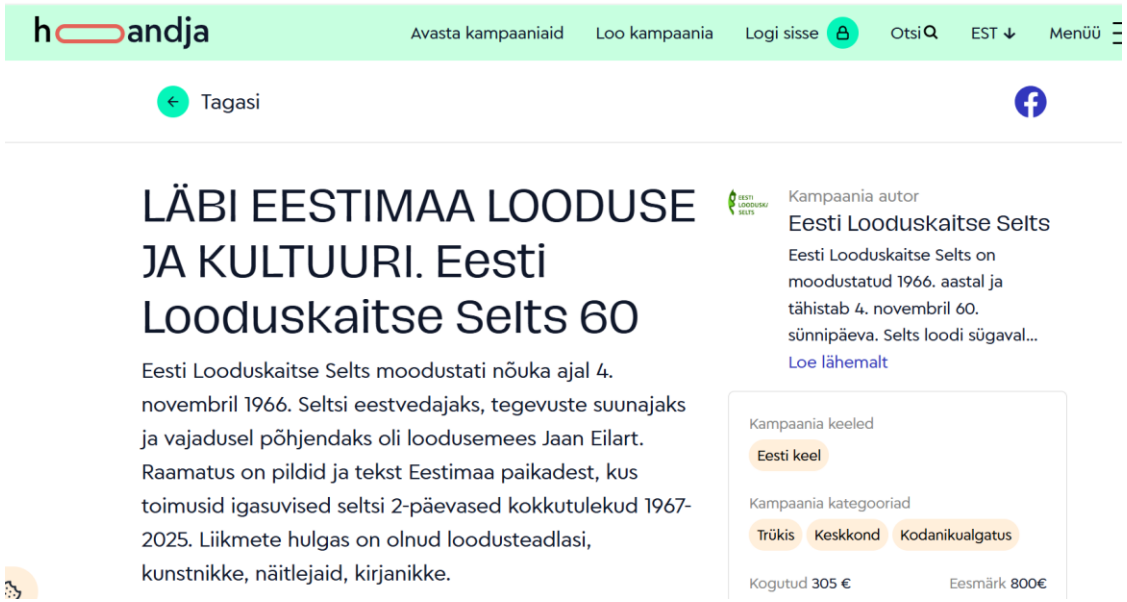

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

KLIIMAMINISTEERIUM

TOETAB

Olete oodatud tähistama Eesti looduse päeva 15. augustil 2026. a. algusega kell 13.00 Väike-Maarja vallas Ebavere lauluväljakul.

Päevakava

Tervitussõnad

Ettekanded:

- Väike-Maarja valla esindaja – ”Keskkonnaprobleemidest vallas”;
- Hanno Zingel „Virumaa voolavad veed – kuidas neil läheb?“;
- Andres Tarand „Põhjavee olukorrast Pandiveres“;
- Kristel Vilbaste „Allikates on algus“;
- Kalle-Mart Suuroja „Fosforiidi perspektiividest Virumaal“.

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

EESTI
LOODUSKAITSE
SELTS

Leo Filippov, Eesti Looduskaitse Seltsi auliige, 2026

Auliikmeks valimise põhjendus

- **Leo Filippov** on enam kui poole sajandi jooksul ühendanud praktilise looduskaitse, metsanduse, loodushariduse, pärandkultuuri hoidmise ja kogukondliku tegevuse.
- **Tema pühendumus** on oluliselt rikastanud Saaremaa ja kogu Eesti looduskaitset ning kandnud edasi Eesti Looduskaitse Seltsi põhiväärtusi – looduse, kultuuripärandi ja inimese kooskõla.

Foto: Saarte Hääl

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Leo Filippov, Eesti Looduskaitse Seltsi auliige, 2026

- Saaremaa **looduskaitseliikumise eestvedaja,** pühendanud aastakümneid Saaremaa looduse, metsade, pärandkultuuri ja **maastike hoidmisele ning tutvustamisele.**
- Korraldanud arvukalt loodusretki, õppepäevi ja loodushariduslikke ettevõtmisi, **tutvustades Saaremaa loodus- ja kultuuripärandit.**
- Silmapaistev **pärandkultuuri koguja ja jäädvustaja**, rõhutades inimese ja maastiku ajaloolist seost.
- Seisnud järjepidevalt **säästva metsanduse,** metsa ökoloogiliste väärtuste ja kultuurilise tähenduse eest.
- Andnud **olulise panuse ELKS-i Saaremaa osakonna tegevusse** ning üleriigiliste kokkutulekute ja konverentside korraldamisse.
- **2025. aastal oli konverentsi „Metsa mõte“ algataja ja peakorraldaja**, tuues kokku teadlased, metsamehed, looduskaitsjad, kultuuritegelased ja kogukonnad arutama Eesti metsade tulevikku.
- **Tunnustatud Eesti looduskaitse hõbemärgiga** ning 2025. aastal vabatahtliku tegevuse eest.

EESTI LOODUSKAITSE SELTS

Õppeekskursioonid

1) Tagamõisa poolsaar – matkajuht Tiina Ojala;

2) Elurikas Kuressaare linna loodus – matkajuht Maie Meius;

3) Üks ja ainus Viidumäe – matkajuht Triin Reitalu;

4) Kuressaare ümbruse loodus-ja kultuuriretk – matkajuhid Sirje Azarov ja Hillar Lipp. Kaasa binokkel!

5) Jaan Eilari lemmikpaigad: Laimjala-Pöide loodus-ja kultuuriretk – matkajuht Kairid Toomsalu;

6) Säärane Sõrvemaa – matkajuht Leo Filippov;

7) Tagamõisa idaranniku vaated – matkajuht Anni Filippov